

կրօրդ պըզ Կոստանդնուպոլիսն գալու գաղթման հունական հետո հետ կարենան միանալ: Անոյն օրն մինչեւ կեսօրութեան ետեւ ժամը 4' սասափի կռիւ եղաւ: Երաբնարը՝ երբոր ունանաւ թէ Գաղղիոցիք մինակ պաշտպանողական գրից մէջ կը կինան, յանդգնեցն վանին քաղաքու, բայց սասափի Հրազդաներով ընդունուեցու եւ իրենցին շատ մորգ մնաւ: Եւ չերինին խոռով գրած որոշ ատեն մը հեծելազորքն ու երկու ափքիիցից որսորդ զնիեր մէկէն յարձակնակի: Ջանձին գացին ու հետեւակազմաքաց կրտկէն ապաստղները գետինը փոեցին: Պատուրողմի զաշոր թշնամաց դիմուններով ծած կուեցաւ: Գաղղիացիք մինակ մէկ քանի միջրաւոր ունեցան: Այն պատուրողմի նորոգուեցաւ: Ալտարացիք լունած աւ զերինէն մերցան քառիկ: ու Գաղղիացիք հարկադրեցան մինչեւ իրենց սպասած օրուաթեան հունիքի՝ իրենք զերեւք գաչազանդաղական վիճակի մը բռնել: 10 ին վլչերին զելմա 1400 հոգի հասաւ: Թարմիկ զարաքեալ թէնքու հետքու հնանուզ ալ էր, բայց հրամենատարութիւնը վանե առաւ: ու Կոստանդնուպոլիսն եկած զարաց գնելերով յարձակողուկուն պատերազմի սկսուու և նյի Սուտացի մը բանակ դրաւ: Գաղղիոցոց առանկ յատաջ գոլու: առան' թէ կուտ Ալտարացիք կրտի կը լնէին, բայց անոնց մած կարուս մը չեղաւ: Տի մարսէ զնդապեալ 13ին 1400 հետեւակազմուի Այն Սուտացին եւս ու Մաշալց վերոն վուր քայից, որ շատերն իրենց կանաքքն ու օրդ ալքը քաշուած՝ իրենց վլրենք կը պաշտպանէին: Տի մարսէ իրեններէն առանց մէկը կրտսցը ընելու առ տեղն առաւ: Կոստանդնուպոլիսն 150 հոգի սպանուեցն ու մինակ քիչերը կրցոն փախչիւ:

© 7, 9, 11, 13

— Ա մասն, Յուլիսի 3: Խըեկ ներքինքն քաղաքն իր ընտրութեան զ որդեզուժմիւնները պիտա: Սառու գութեանք. կը կարծուի որ չօրս ընտրելիներն այ, այսինքն Լորդ Ռատուէլ, որ. Ուուզշիլդ. Մի՞ ճեմ Տիուք եւ որ. Ա ասդեպինն այիս որ ընտրութիւն: Ա երջին երկուցին իմենց ընտրութեան կողմանն հարցուեցաւ թէ հիեղեցական դրամուց ինդրբյն մէջ բնչ ընթացք պիտի բանեն, որուք պատասխան տարին թէ անոր պահուելու վեմ այիտ որ գնեն: Ա եսդ միանդրի մէջ մէկ քանի ընտրութը Գունեկհամ անուն հասպարակալոր մը ընտրելու միտուծ են: Առաժուերդի մէջ արձասական կողմանկցութիւնը զՊր. Գլուռու Փըրսը ընտրելու կ'աշխատի: Արբինիք մէջ զարձեալ ոք. Ա աղօնեն իրբեւ ընտրելի կ'առաջարկուի: Ա-անչի Հերակլ կ'ըսէ թէ խորհրդանացին մէջ հիմնականէ կառաջարութեան կողը 379 քուեի առաջարկին կընայ գոշակուիլ, 220 քուեի վեմ:

— Ապօտ ամսոցն ԱՇԽ ու զբափառք ԱԴՎԲԲԾՔԻ
մէջ (Մենչեսարեն 20 անդգիւթակն մէնք հետու) և ա-
կեղեցական թափոր մ'ըրին։ Արդ էն յառաջողություն
առ բանս այն քաղցին կշերլ ուստիկանութեան հա-
նուցած ի. ս. հարցուցեած էր որ արգելոց ասիկայ թա-
գառարական հրաժարաւութիւն գէմ կ'ըլլոյ թէ չէ, ե-
սատիկանութիւնը պատասխան ուսուած էր որ հրա-
ժարաւութիւն ընդգրեած չէ, միայն թէ կը ուշաբեան
համար առքի զարմենելու բաները նուազ ըլլուն։ Հայր
համար կշերլուկանք առ խորհրդին հետեւելով՝ իրենց
փառաւոր զարդերն ու նշանները նյոյն թափորին մէջ
ըլլութեցին։ Թափորը խաղաղութեամբ կատա-
րաւեցաւ, միայն քանի մը մորեւունդ բազոր ասկանիք
աստիկանութեան գէմ տրամադրեցին թէ ինչու համար
առ բանս չարգերեց։ Բայց երկու շաբաթի օրը վիճու-

գուղազններով, երեքժամներով ու նիզակներով կառիլ: Խեղջ անսցիք չըրնարով երկայն առնելու դեմ զնել, փողցները փախան, որ սատիկանաթեան սպնաթեանիլ հաղի. իրցան մօտառոր մահուանէ ովզիլ: Ըստ մը սատանառոր զօրաց զունդ մը փողցները պարտելու երաւ սատիկանաթեան մարդիկ կը վիրաւորները հիւանդանոց տարբե: Աւդուիմառաց մատուռներուն մէջ և զան աւելը՝ միջն զարուն դատիքրաց կրծամնան ժամանակները կը միշեցընէ: Խրանացւոց երկու թաղերուն տնելոր ըստըուինն կողոպատուեցան: Խօ կոի, ներուն մէջ շատ ձանձնի վիրաւորուղներ եղուն, որոնց թշշկութեան յօյս չկայ. կը ըստ որ շատ ալ մեռնողներ կը ան ըշըն: Ցանցաւողներէն 83 հազի արդէն ձեռք ննկուծ եւ բանտարկուած են: Ա երջին հնոադրական լուերը կը ծանուցանն որ նորէն իսուովութիւնն ելլեւ: Վահ կայ:

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

— Պերքին, Յուլիսի 1. Ազգական շրաբնեցը Գերմանիայի մէկ քանի տէրութիւննեց դնելու ընդհանուր տակ ազգական հիպատական թիեզն վրայ Տեղաբեկալ խորհրդած ուժինը կ'ընէ: Քանի մը ասենք: Քեզ, կ'ըսէ, Աւստրիայի, Պարերայի, Ախրդեմ պէտքի ու Պապանի ընդհանուր առևտորական հիպատական թիեզն նկատմանը: Խրարու մէջ ըօած խօսակցութիւնները՝ մօքսի ընկերութեան խորպար հետ մէծ կապակցութիւն ունեն: Բնչու որ խնչես յայտնի է, օրուայս մաքոս մարտնութեան համար մասն ունեցաւ բանկը ունեցաւ մէջ ընդհանուր հիպատական թիեզին ալ առաջարկած էր: Խնչուես հաստատուեալ պըղբւրութեք կ'իմանակը մերը ըիշեալ տէրութիւննեց մէջ առ վախճանիս նկատմամբ զայտաց մը թէւաթիւնները գրուեր են, բայց գեր չեն հաստատուած: Թէ որ առ ըզը հաստատուելու ըլլաց, տոր մասնակից եղալ մաքոս ընկերութեան մէջ զանուած տէրութիւնները՝ Պրուսիայի գեւմ յայտնի թէնամունեն: Պրուսիայի միանք էւին: Ան:

Հ Յ Ա Վ Ա Ր Ա

— Ուսուցայի մ. ծափակա կայսրն իր ձեռքը Յան
Նիսի 22ին զրած և ամսկով մը վահարասի Անդր-
ելի կորդի բնակին՝ Արքայան պալտին արագին գր-
ծոց պաշտոնէին՝ Ս. Աղքաքաննէր-Աւելիքին շքանշա-
կու շնորհէր է:

ՀԵՂԱԴԵՑԻՑ
Պէտքն, Յանձնիք 29. Պատասխանակին աերութեան խորհուրդը, գալնակցութեան արդարութեան պաշտօնարանին մաղձանաց Համբաւու, մօսեր

Ա է վեհ քաղաքը գտնուադ Պր. Թիեզին խնացոց
Կարպասի փախառականոց նկատմամբ եղած քանա-
գնացութիւնը Եւ հօսկեցընել տուա որ քիչ ժա-
մանակուան մէջ Վասա Խանութեն պիտի որ եղի;
Ասոր զբաց Գրանցաւութիւն լրտիւը Տեսեւեալ զիս-
զութիւնը կ'ընէ. Պր. Թիեզին Վասա Խանութեն
միաժաման պատճառը՝ աւելի երբեմն Հեղուեալցին
և զու թիւն տայն է. քանի թէ Կապրիցի Տես դաշ-
մականաց համոր եղած խնդիրը. որովհետեւ 1838ին
պր. Թիեզին երբոր պաշաննեայ էր, սպառեացաւ որ
Հեղուեալցին Տես հազարդականթիւնը կը կորէ և
ըրբ կոզմանէ նցն երկիրը կը զոյէ. թէ որ թուր-
քասի քաղաքացի եղաւ. Լադ. Նարութիւնն պուտար-
պէն նցն մերժէր: Խոչ հիմակ նցն թառիկափ քա-
ղաքացին 1852ին Փարիզի մէջ առենիշեան է, ու
պր. Թիեզին գոհ պիտի որ լրտիւ որ Հեղուեալցին շրջ
կազմանէ փակուած չէ:

אָבִיךְרֵם בֶּן־עֲמִילָה

Digitized by srujanika@gmail.com

ՊԵՐՄԱԿՈՎԻ ՑԵՆԴԱՆ ԱՊՐԵԼԻ ՊԵՐՄԱԿ ՊԵՐՄԱՆ ՆԵՐ ՀԱՏԿԱՆ:

ՄԵՌԸ ուրախան թեամբ կը կարդանք արեւելիս
լրագիրներուն մէջ, որ Անհար Լ-միննուել՝ Սար-
դինիսցի մեծափառ թաղուարք քաջանուն Տիգրան
և արագետ Պէտրի Սուրբ. Մարքիզիսով և Վազգար-
կարպին Հրամանաւութիւն նշանն է Հայոց Տէր՝ Պր. Խեց-
քացին Ձեռքբարձր Խոակելացի. Սովորց Տիգրանց ար-
դինաշատ տան մէկ նոր պիտույքիւն է:

የኢትዮ-ጵያ የኩረት ፊዴራል ስነ-መ-ከተል

ՊՐ. Վ.Վ.Դ.Ի. Համելուա դաշվեացին իր Հայոց Ուժ-
ք բնեան դրամներուն փռաց գրած տեսորակին արդէն
ընթերցուաց ծանօթ է : Արդ առ ուսումնաւոր ո
հայասեր երիտասարդով Հայոց հնումիւններն աւցի-
ւու զիսնականաց ծանօթ ընելու բազմանք ու բան
ունինալով՝ կարող եղեք և Գաղղիայի տերութեան
միջնորդութեանին իր բազմանաց հասնիլ, պատճեն
հառավարութեան ձեռք բանելով մասերս Ամենային
կողմնաց ուսումնական եւ հնադիտական ճանրու-
գութիւն մը պիտօք ընէ՝ մասնաւորապէս Հայոց
ազգին նոյն կողմնոր հնումեանց փռաց տեղիկա-
թիւն ժողովնոր համար, Կը ըսնէք որ իրեն յանձ
առած պաշտօն ուեցի եւս սպափի ի գործ զնելու
համար՝ զեւ Փարիզ կը կենաց ու Հայոց մեջքի
եւ, պատմութեան աւելի տեղիակ ըլլարու կայխո-
ախ, որպէս զի աշնան կարող ըլլայ իր ճամբարու-
թիւնը սկսիլ: Ար բարձունք եւ կը յուսակի ու ո
մեր հնամեղացի ազգայինք իրեն պատշաճ ընդուն-
ելութիւն կ'ընեն և իրենց Յեւքէն Եկունին չոչ
անոր պաշտօնին զժուարութիւնները կը պիտի-
ցընեն, որով իրենք ալ ազդացին հնումեանց դի-
տերուն նորասաւոր ըլլալու պատիւ ը կ'ընդունին:

Մէկ հայուննէ որը ասի ալ պիտի Հանկըսուցին յա-

զովութիւնը մաղթելուք, մէկալ կողմանէ չենք կրոն
մեր ցաւը շաբախնել, անոր վայ որ մեր ապցոյթ
հնագիտանց կինոպրոնը գտնուելով՝ տականի աշ-
դացին հնագիտանց մէջ գիւտեր մը չունեցաւք”:

անձնական փորձառամբերներն աղջային պիտու-
կանելու առողջեանց հետ կը միացյալ, որպէս
զի բարձ Տամիրդ ու թիւնը բաղձացուած կառարք
ու թիւնի ներքը սահմաց եւ իր աշխատավիրութիւնն
հիմնական ու հաստատուն հերթ մ' անենց ։

Առաջարկութեան մէջ պահանջվութէ կազմակերպութէ առ հայոց գլուխ քանի մը տեղեկութիւններ ուղարկած են, առաջին մէկը ժամանակակից անձեւ մը Տեսակերպ ամբողջ պատմութիւնն առած ու պահանջ ըլլազգ կուզենը առ անգամ մէր Համազգիներուն ալ հա-

“Ալպից Նասրշահ կամ Թահմանը դաւիթ խոն
Ձեղաւորը (1736—1747) Մըռնելիքուն Հոդիաս-
տանի մէջ ափրող կայսեր վրայ յարձակելին ո
յալբեկներ ետեւ իր Սովոհան մայրաքաղաք գոյ-
ձած առեն նաև եղան Մըռն կայսեր ամբողջ գոհը
բերած էր, որուն չետ էր միանդանայտ դահն ե-
տեւ են որուն վրայ կախուելու մեծ արին վարագո-
րը: Կրնոց լսուել որ առ վարագորը կամ միժակ
առաջ գրի վերօն առափնտի զարդ եւ համատօնին
ուներ վասն, եւ համառափ անդին վասն ուն էր:

* 1-ըստ-ու 1851. թիվ 46.
** Տեղ հերթու 1851. թիվ 26 ու 30 Երևանի հայ-
կան լուսացություն:

պատմեամբ բանած էր ուիկիթիրպ, մարդար-
առ եւ զաքարեարօք: Ապրագուըին մէջտէց կր-
մանար միրու սիրամուրդ: Մը, որն որ բալու մ-
խը մասերին ունչամենու աւելի վարդամ: Էր-
անեալները հնու ադամանզի դանձառուն մը կր-
պատին: Բայց բառն նշանաւոր զարգինեաց (ուիկիթին,
ուիկիթին): Այժ ապամանուր սիրամարդին հարցանե-
ցայ ընկերուցուն էր: Ես անենոն գոհարը 194
մարտ (Քրիմ) կըլու ուներ:

Իր գարձին մոռ քիչ մը ժամանակ անցնելին
եղաք՝ և ըրբինեւ երես երկու։ Հոգի նոյն թանկագիտին
վկանեպ դանձանանէն կը զ ալիսան, եւ պարատին կողու-
ման ու տերաբիւան պիտօնից համեր ձեւ այցընե-
լով՝ կուզեն ասիկոյ վեց վաճառականաց ծախուց,
որոց երկուքը Հարկասուսացից էին, երկուքը Հրեցու,
և երեսը քը Հայուղոցի՝ վերջիններեւն մէ կուն անանոն
էր Շափրազ ու Ակապինը Պետրոս Շահրիման եր-
կուքն ալ նոր Թուղարք։ Վեր Հայուղիկը և մանա-
ւանց պետրոս Շահրիման կը սկսին ապահովութեան ունե-
նալ եւ բաւական մակարեւութեալ՝ որ ասոր մէջ կո-
չութեան նշանագույն կայ, չեն ու կը ի իրենց խզմանե-
քին ու քրիստոնեական պարասաց պէտ նոյն գողու-
թի բանին զ ուղարկեց ըստալ, թէ պէտաւ յայտնապես մէ ծ-
շայ կը տեսնուեր։ Անկայն ան հզօր ներքիններեւն
եւ առուրին վասոնդ աւոր պարագաներեւն առանիկ
վահնեացիք։ Կը առարկուն կամոց եւ ակամոց աս
առեւսորին մանակեց ըստալ։ Դնելին ետքը Հքնդ-
կառանեցիք մարդարիները կ առնեն, Հայոք առա-
մանքերն ու Հրեցոյք ու կնելիք երօվ բանուածքը։

Արդ զայ շատ շացքոր գլուխութ զ բայ-
սեաւ, երկու ներքինիք կը բռնուին ու մահուան կը
գալապարագուին, բայց նախ իսուսովանելով թէ ո-
րոնց ծախոր են նայ նկարակերու գլամագըրը: Են-
մենակե մեջն ալ կը բռնուին, առկոյն պետք
չարփմանին տեղ իր ելքոցը Յարաթին Շահրի-
ման մեջ զինք ձեռք կու տայ: Ասիկայ մէ եպեսեւ, ե-
ղած առևտուկը չէր գիտեր, պյուս ամենայինի շատ
պատուաւոր եւ: Խոյն բուհ Պարսից առջեւ մէծապէս
մարդու ըլլուած՝ կը յուտար որ կընաց մահուցին
ալատիւ զըն որ իր ելքոցը պետքու Շահրիման
չը կընար յուսալ:

|| Եցն ալ գատաստանի առջեւ իրենք զերենք
Քարպարացը մենք յառաջ բերեցք որ այն երկու
Ներքնենին ըստ թագաւորական գուաստին մէջ մէծ
զաշտօնաւորացք եւ արքայն միրենք անձննք էին,
ոտին եւ իրենք հասասող բռներ էին թէ անձնք
թագաւորին կամքն ու հաւանութեամբք նցն վա-
րացը ը տիտղոս հանան էն, Եւ խոստացն որ ա-
մէն կարմիք միջացներոց կը ջանան զանիկոյ ամբողջ
տէջ գարնընելու : Եւ վերաց այդր ամենայնի զատա-
թի կ'ելլէ որ աս վեցին ար աշաւները կ'ըրցընեն:
Բայց որովհետեւ՝ նոշպէս վերը զրուցեցնեք, ամեն-
քը : Եցն խել տէրութեան մեծամեծները գորոն
Յարութիւն Շահրիմանը չափազանց կը սիրեին, իր
աշաւները միայն արտապատահ փորիչ ձևացոցին,
ոտիգն ամբողջ մոռու առախն, թէ պէտան, նոք միշտ
առավելութ որց կը պահէր, իրը թէ սառողին հա-
նուած ըլլան : Պատուական դատավճռու կատարուե-
լու եռու հրամանն կ'ելլէ որ վարագոյրը բովանդակ
ետ քրեին : Հնդկաստանցիք՝ որ բայրը մորդ արքա-
ները գներ էին, կը խոստանան թէ մէկ քանի առեւ-
շնոնքիք կատարեալ կը յանձննեն, նոյնպէս Հայու-
թը կը խոստանան ամեն ազատանդները հասցա-
նիւ : Խեկ երբոր Հորից հարցում կ'ըլլայ թէ ար-
քան իրենք ալ բանուած վրագոյրը շուտով կը
մերին, պատասխան կու տան որ իրենք զանիկոյ
պահ են :

Էր խուզքիք: Գրիգոր Ծափրաց 20 տոլիկ ս
բազը և բազպարի մեջ պալսուց առաջ մեկու և
յայտնելու որ նվազ առանձ գանձ մը քովեւ անի: Ա էր քո
ուշա հասաւ Հաղանակոյի Ըստգերամբ մայրաբազպար
որ նյժ տան Խւրապայի շրմել և առաջնի վաճառա
շահ քաղաքն էր և մանաւանդ արամաննեկները
կողման հրեաներնե շաս աւելի երեւելի: Հոս ո
պրկին նշյն արամաններն նման զանազան պիտինեն
շինել տուաւ, չորս կողմի տարածեց ու հրասա
րակեց որ բաւեր ծախել կ'ուցէ: Ամեն մարդ կը զար
մուսար ու կը համեր առ քինուշ արամաններին մրայ
և կը խոսասիներ որ ուզուած կ'նեն (10,000,000
ֆիորթնեն) շաս աւելի կ'արդէ, եթէ բաւեր պիտին
կ'ն կը նմանէի, բնոշուս որ կը նմանէր և մասսա մո
ւել ունեցից ու այնամի աւելի գեղշցիկ էր, որը յ
բաւեր շինուածն: Ասկոյն առ ահագին զինը մար
մ'ալ չըր կընոր վճարել ու արամանները ձեռք բերել
Վո ժամանակները մեծունուն Պարսկ Յայշաննե
աշխատպարեա ան կամ Լազարել Պատաստան պիտիրը
ուստի քաղաքը կը զանուելի, եւ Կառապինէ ման
կայսրու հաց ու հարապիքն էր ու անոր շաս յարդ
և սիրեի: Անը չէ մէ միայն քաղաքացին պարս
կրիկոր Ծափրացին քաղաքակիցն էր, ոյլ նաև
նմանութեա կը կարծուի, ազգական: Ասիկայ նախ կայ
սրու հացն հետ խօսեր ու վերջն ուր: Ծափրացի
զքեր է, որ նյժ մեծագին արամաններ Պուսասամ
բերել, ասպարացն զինը զոհ կ'ընէ, թե ուկը եւ
զնոյն վաց սրոշ բան մը չը խնացըներ: Պա: Ծափ
րաց մէկ կողմանէ ուր, Յայշաննեսին բարիկամու
թեան ու մեսերմանին, մէկալ կողմանէ ալ մէ
կայսրու հայու առասամձ սնութիւնու վրայ լուսահե
տագի Համբոյ եղաւ. Առասասան երթուու: Պա: Ծա
փրաց ազանուոգի քոյք պոհած էր, բայց որով
ու անոր պատճառու իր կեմազըն միաս մը Համանի
նմանութեա իրաւամերք կը վախուս, անոր մէկ շինու
օրինակի նաև մը զրաւ: Ըստգերամին Պատրիարք
առանձ համար, եւ կը ուղարկեան համար Ամոցեր
տամի մէջ ունեւ ապահովագրել տուաւ 40,000
մէջ վճարելով:

Պր. Շաքիազ Գետրըուրդ կը համեմ, եւ Պր
Յանչաննեսին ձեռքով աղամաննելը Կայորուհեցն կը
դուլցնէ, որն որ սնուր ստահի մէծ գամնու կու տայ
եւ միանգումայի լոյնատարած կալուած մը թնաշե
կ'ըստի՝ վեց համոզ գերիով։ Ենք դիմուր թէ ա
մեծ գամնուն մըստի բան էր, բայց Պր. Դպիդոր
Ըստիազ պայծառայի ակնածելու նկատմանք անհնա-
ով՝ ոչ էլք կինոր Անգերամ՝ զառնալ, ուստի
յայսնեց թէ Կայորուհեցն տուածին հած է ո
մեծ սննեցածը բուական կը համորի։ Աս պարագա-
ւերու մէջ այսոր կենացը ժամանակ Բուականն մասց
դրամագրւեն ու կայսերածներուն մուտքը վայելեց
ու մեռա, անորդի, իր ժամանգը չենք զիտեր։

U.S.W.C.H.R.

ԱԱ քաղաքս զինիկ հուսուն պէս իր մնիքեն
երկրորդ անգամ ծնանելին ետև՝ աշխարհքին ա-
մենեն փառաւոր ու զարդարուն բարոյթներէն մէկն
է : Իր ճարտարագետաթմեան ձեւը, իր ժողովուրդը
ապրին ու կենցաղավարութիւնը իրբեւ թէ Եւրոպան
Սովորին Տես իր միջցենն : Պասկա, Պետրոսու-
րի նկատմամբ՝ Առաւատունի Հին մայրաքաղաքը կը
կոչուի : Իր բնական զիցովով բոլոր տէրաթեն ու
թէնդրուն ըլլարով՝ ներքին խճառակածութեան
հարաբութեանց ու արևեստից միջակոյ և զած է.
Որոնք ասկից բոլոր աերութեան մէջ կը սպասին
Պասկա թէպէս Հին մայրաքաղաք կը կանչուի
այց իր սկիզբը միջն զարու մէջ և զած կը աւոնին որ
առկ տնկից յառաջ ժայռաբարդը զանուզան մայրաքա-
ղաքներ ունեցու : Խոաջնն էր Նովորուս, որուն
էօպովուրդը առազնվական մէծութիւն, բնակիչ ու
հարսութիւն հօս տար : Եր զօրութէան վոյս ան-
սունինամի բաղձր գալախար մը կար, որ բան մը
մնիքեն ցուցներու համար կ'ըսէին թէ ա՞մէ ինչ

Վետառանելորդ գարուն մէջ՝ ամֆիպոտին կամաց
տարած ուսմաքաղաքական ուղարկութիւն տուելու
համար՝ թագաւորական մը ուշ Կիբեզ փախողութեաւ-
րաւ։ Կիբեզ տակնակ պիտօք մնցաւ որ Մոլչաւ-
ի հինգական մէծութեան կը հաւասարէր, բայց երբոր-
տութիւն մագական թիւնը փաքր իշխանակիններու-
ածնուեցաւ, Տարկ էր որ Կիբեզ կը բարձրութէ-
նեն կ'եար, Աև իշխաններան իրարու մէջ անմիտ-
անութիւնը տեսնելով՝ միջոց գուան թափարեները
ուսմատան աշխարհականից և իշխանները հար-
գաւառ ըստի ։ Խոչ Ֆ. Պ. գարուն վերջը թագուցրու-
միսաւ քաղաք եւան Ալյասկանիք ։ Հ. ատանակերս կ'էի-
ւաց նաև Մոլչաւի հիմնագրութիւնը, Կերպ եր-
կանակագուեկ դժբին ձեռքով, որն որ (1147թ) հիւ-

մակուտան քրեմին առ զը իրեն գալապահերսա մը զի-
նեց, զդրն որ իր յաշորդիք ընդարձակից ու գալթա-
կանութիւններ բերելով հետզհետէ իշխանակիրս
գլուխին բով ուսան մը ձեւացցոց : Խելաւտ և կագա-
ւու որ թաժմանինը յանձն հետ ինչանութիւն-
ընելով շատ երկիր ձեռք պէտք ու Աւագ իշխան-
ութանակացաւ, Մակար մայուսն իշխանութիւսա քա-
ղաք բուռ ու մեծցնելու և ընդարձակից համար
շատ տարիէ երաւ, այսու ամենոցին երկուին տառեւ-
ած քաղաքն անհայտ մեաց, վասն զի զեռ 1303ին
հային 1500 ընակից ունէր :

Հայութ իրաւ առօղբեած պատմական պահան
Խման Գ-ին կառավարութեան առեւելը, զո՞ն որ ԱՌ ծ
կանչուեցու : Աս Նզօք իշխանը բարը Օրուաստան
թագավորներու լոձէն աղասիլով՝ իրբեւ, առաջին
Չար (Կեռուր, Կոյոր) բողոք Առամբը մէկ թագի
տակ միացոց ։ Խման նուրբ քաղաքականութեամբ մը
տերութեան մէծերը սախինց որ Պահուա ընակին,
ուր կընալի իրենց ընթիւ ացքը դիմեւ, զանոնի իրենց
շահիւ ու անոնցմէ անկառակած ըլլալ : Են առեն Ռու-
սաց հապալաւոր փայտուշէն եւ բառ մէծի մասն ցած
տներան քրով՝ երան բարձրացան մէծանուն պալատ-
ներ ու փառաւ որ եկեղեցիներ :

Ո՞ւծն պետական անդրախթական նորոգիչն, որ իր
ազգային երրաշնկացընելոյն ձևով զարկաւ, շնուց պետք-
ուուրդ քաղաքութեալ սահմաննեն վայ, որն որ-
նուու տէրութեան մայուսութաք ու, յաջորդ իշխան-
ներու նիստ հասապատճեան էլին եւու բույր նորոգութիւն
աշքն իր վայ ձղեց : Բայց առ փախուստիւնն առ-
ջի մայուսութագին վայ ան վասար յաւաչ չը երաւ,
որն որ կը նար վախցուի : Անցոյ է առ բան Մու-
համի մեծնալուն չեր կը նար նպաստաւոր ըլլու-
բայց որովհետեւ իր առաւելքի թիւնն ու, յառաջա-
դիմութիւնը՝ միայն ազգունեաց հան բնակիլն չեր,
հապա իր գիրքն ու ներքինն կորդաւորաւմիւննեն, ա-
նոր համուց առաջ իր անունը չզ ադրեցաւ, եւ երբոր
թիւնն Նորոգչուն՝ առջած աշխարհքին ուղեց ցացը-
նիւ թէ Յասնին առնեն մը Կողքիւն ասի գեղանին
յափշտակելուն պէս՝ թիւք ալ առ քաղքին երջանիկ
խալաղութիւնը պիտի բռննայ, եւ առ վախճանա-
մէկ միին պատերազմուով Պուտոստան արշուեց
(1812ին), քաղքին թէ 250,000էն աւելի բնակիւ
ու 10,000 բնակութեան առն կոր:

Եշխամբը՝ թէ բնակին ու թէ բարդակին գործեան կազմնե պյամփսի բանակ մը չը տեսած, ինչոցիսի էր ան բանակը՝ օրով Կարպէն առ և եծ պատերազմին ձևուք դպրուս : 575,000 պատերազմազով, որ բայց արեւանեան եւ բազական ազգերուն ծաղկին էր, որ 1200 թնդանութամ (Յունիսի 22-ին) սիրելնն անցաւ, Կարպէն մահանի ինքրանեական դամարտակին գլուխին անցնելով, որ 200,000 չոպի բազիքացած էր, երբին ենթակն որդաւեց :

Այսպիսի իրենցը շատ ա. էլլ ու հետզետէ զը-
րցող բանակի մը դէմ՝ պրաւ անուանի և յաղ-
թամբեան զարժած զօրապետներ՝ ամէն և անօնակ-
ներէ մ. ծ զօրավայրի մը տակ կառաջնորդէն, չըր
կընար Խուսաստու այլուց իր տպառութիւնը պաշո-
պանել, բայց եթէ ան արա եռառը՝ զըրն որ կեսա-
րին առանց նշան երկիրը բնակող ազգիրը (Ակիւթա-
ցիք) կը բանեցընեն: Այս բնիքն կարելի եղածին
չափ դաշտի վրայ պատերազմիւն փախչիլ, անուար-
ուր քաշուիլ, ասդին անդին փարս պատերազմերով
լընամին յոգնեցնել, քաղաքներն ու գեղեցը կոր-
ծանել եւ ուստիք ձեռք շալ: Բայտ մայր թիւին ան
էլլ որ թշնամիները բնակութիւն ու կերամկու չդրո-
ւելով եւ միանգամայն շուա մը որոշին պատերազմ
չկընալով տալ, որտափ յուուշ քալեն պնաչի կա-
րառութիւննեն շատեց ու զօրաթիւննեն իինաց: Աս
եր յատակադիրն որպէս միայն կրնացն Խուսաստու
ազատել, որն որ նաեւ տէրութեան ու զօրավարաց
խորհրդին մէջ կայութեան ընդունեցաւ:

Սառուի մեծ ու երեսեից յատակացիք Այսպիսի խորհուրդ մը կ'ենթայթէր ժողովրդեան զայս անձնանաւուկը պատրաստականութիւնն եւ ճշմարդու դիցալավակն ոչի ։ Կարովէն արտօնեաք յատաջ քալեց առանց երեսեից պատերազմի մը տարու, որմէ Խուռը միշտ կը բացաւէին, ու Վիւնա (Յանմիսի 28ին) և Սմէնչնոր (Օդ տառափ 14ին) անգու։ Առաստանի բանակին որ առնել Ակեն 300,000 չողի էին, մէկ մասը զէայ ի հիւսիսցին արեւածուոց Արիկա քալաբը զարձաւ, արի մօնտած նույն զաւառները ու Պետրոպերդ պաշտպանելու համար, իսկ մեծ մասը հիւսիսցին արեւածը ու Մոսկավի մօները կեցաւ։ Առուսին իրենց քաղաքները կործանելու խորհրդի նախ Սմէնչնոր ցուցոցին, մոլոր քաջարը բոցերու մէջ մը ողորչիցն ուղցիւ։ Կոյշտէ Սմէնչնորի ու Մոսկավի մէջունը եղած անեն քաղաքներուն կրաքարուն։ Եսկից կընար հետեւ, ցընել նաբույն, նաև մայրադարձին զենքով առնելուէն եանի՝ գլուխը գաղցիք։

